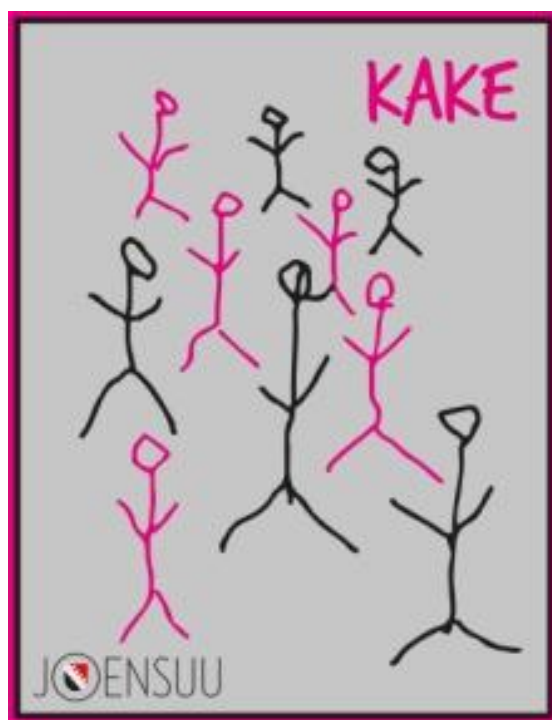

Kansalaistoimijälähtöinen kaupunkikehittäminen Joensuussa 2015–2020

Toimintasuunnitelma

Luonnos 17.11.2014

Sisällys

1. Tausta.....	4
1.1 Kansalaislähtöinen kehittäminen.....	4
1.2 KAKE-ohjelman valmistelu, suunnittelu ja toteuttaminen.....	5
2. KAKEN toimintaympäristö.....	8
2.1. Kohdealue.....	8
2.2. Joensuulainen järjestökenttä.....	10
2.3. Järjestötoimijoiden käsityksiä joensuulaisesta järjestökentästä	11
3. Joensuun KAKE-ohjelman suuntaviivat ja painopisteet	15
3.1 Tavoite ja toimintamuodot.....	15
3.2 Läpileikkaavat periaatteet	16
3.3 Kehittämisen teemat.....	17
4. Toteutus	19
4.1 Lähtökohtia	19
4.2 Kehittämisen koordinointi ja hallinnointi	20
4.3 KAKE-ohjelman valintakriteerit ja hakuprosessi	21

Kuvat

Kuva 1. Paikallisen kehittämisen ulottuvuudet	5
Kuva 2. KAKE-ohjelman kehitysvaiheet.....	6
Kuva 3. KAKE-ohjelman rakenne	7
Kuva 4. Ohjelma-alue kartalla.....	9
Kuva 5. Miten tärkeinä pidät seuraavia asioita kansalaislähtöisessä kehittämisessä?	12
Kuva 6. Miten tärkeäksi arvioit seuraavat kehittämisteemat KAKE-ohjelmassa?).....	13
Kuva 7. Yhdistysten yhteistyön tärkeimmät teemat	13
Kuva 8. Hanke- ja päätöksentekoprosessin kuvaus	22

Taulukot

Taulukko 1. Tilastotietoja ohjelma-alueesta	10
Taulukko 2. Joensuulaisen järjestökentän vahvuuksia ja heikkouksia kehittämistoiminnassa	14

1. Tausta

1.1 Kansalaislähtöinen kehittäminen

Paikallinen kehittäminen on yksi EU:n ohjelmakauden 2014–2020 koheesiopolitiikan keskeisistä asioista. Näillä toimilla vastataan moninasiin kehittämistarpeisiin aluetasoa pienempien yksiköiden tasolla ja paikallisella tasolla. Paikallisyhteisöjen itse suunnittelemat kehittämishankkeet ovat osoittautuneet toimiviksi välineiksi maaseudulla (Leader-toiminta). Paikallisen kehittämisen toimintatapa on tukenut toimijoita arvioimaan oman alueensa pitkän aikavälin mahdollisuuksia ja kannustanut yhteisöjä ja järjestöjä alueensa kehittämiseen.

Suurien ja keskikokoisten kaupunkien keskusta-alueilla ei ole toistaiseksi olemassa kansalaislähtöistä välinettä paikalliseen kehittämiseen. Kansalaislähtöiselle paikallisella kehittämisellä asukkaiden aktiivisuus voidaan hyödyntää paremmin. Samalla on mahdollisuus kaataa kaupungin ja maaseudun vuorovaikutusta haittaavia raja-aitoja. Erilaisilla kansalaisryhmillä tulee olla mahdollisuus osallistua heitä itseään koskevien asioiden valmisteluun ja päätöksentekoon sekä paikalliseen kehittämiseen.

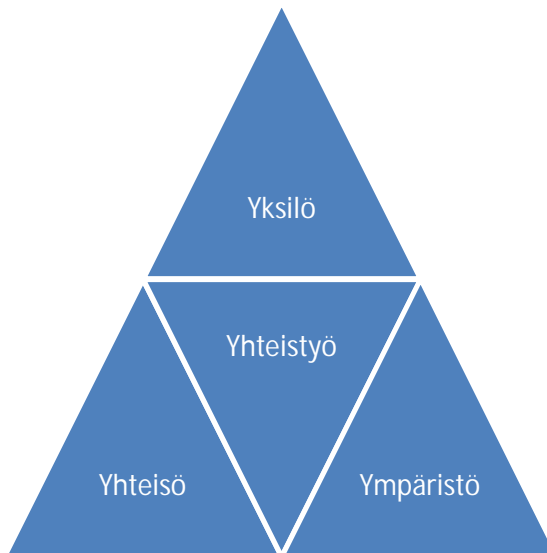
Miksi yhteisölähtöistä kehittämistä?

Kun paikalliset ihmiset pääsevät alusta lähtien suunnittelemaan kehittämisen kohteita, huomio kohdistuu paikallisiin tarpeisiin eikä ulkopuolelta asetettuihin olettamuksiin. Kehittämisen pitkäaikaisena tavoitteena on yhteisön vahvistaminen siten, että sen jäsenet kykenevät itse vaikuttamaan ja toimimaan heille tärkeissä asioissa. Yhteisön jäseniin suhtaudutaan ennen kaikkia aktiivisina kehittämisen osapuolina eikä passiivisina tuensaajina.

Paikallisia voimavaroja oikein kohdistamalla ja hyödyntämällä päästään parhaiten yhteisöä vahvistaviin tuloksiin. Tavoitteena ei ole vain ongelmien korjaaminen vaan ennalta ehkäisevästi kestäväälle pohjalle rakennettu kehittämistyö. Yhteisölähtöisessä kehittämisessä huomio kiinnittyy erityisesti sosiaalisiin, taloudellisiin ja ympäristöön liittyviin vahvuuksiin unohtamatta yksilön roolia kaiken toiminnan perustana.

Yhteisölähtöisen kehittämistoiminnan ydin muodostuu yhteistyöhön tähtäävistä kumppanuuksista, joiden avulla erilaisista lähtökohdista toimivien paikallisten ihmisten ja organisaatioiden vahvuudet saadaan hyödynnettyä. Samalla saadaan purettua kehittämisen esteenä olevia turhia rajoja ja esteitä. Kansalaistoimijalähtöisen kaupunkikehittämisen tuloksena on mahdollisuus vahvistaa paikallista yhteisöllisyyttä, osallisuutta ja lähidemokratiaa. Yhteisen toiminnan kautta syntyy uudenlaisia toiminta- ja yhteistyömuotoja ja työpaikkoja sekä parannetaan kaupunkiympäristöä. Vaikutus kohdistuu välillisesti kaupunkilaisiin heidän aktiivisuutensa kasvamisena sekä elämän laadun paranemisena.

Kumppanuuksien keskiön muodostavat paikalliset järjestäytyneet kansalaistoimijat kuten erilaiset yhdistykset, järjestöt ja muut vastaavat yhteisöt (ks. kuva 1). Yhteistyön ei pitäisi kuitenkaan rajoittua ainoastaan ns. kolmannelle sektorille vaan laajentua kansalaistoiminnan järjestäytymättömälle ruohonjuuritasolle, julkisen sektorin toimijoihin sekä kansalaistoiminnan ja yrityselämän välisille rajapinnoille. Yhteistyön ei myöskään tarvitse rajoittua paikallisyhteisön sisään, vaan sopivia kumppanuuksia voi syntyä myös ylitajaisesti sekä -tasoisesti esimerkiksi kaupunki- ja maaseutualueiden välille tai paikallisen ja kansallisen toimijoiden kesken.

Kuva 1. Paikallisen kehittämisen ulottuvuudet

1.2 KAKE-ohjelman valmistelu, suunnittelu ja toteuttaminen

Työ- ja elinkeinoministeriö tiedusteli vuoden 2014 alussa maakuntien halukkuutta toteuttaa kansalaistoimijalähtöistä kehittämistä kaupunkialueilla EU:n ohjelmakaudella 2014–2020 (jäljempänä käytetään lyhennettä KAKE). Joensuun kaupunginhallitus ja maakunnan yhteistyöryhmä päättivät myönteisestä linjauksestaan maaliskuussa 2014. Vastaavaa toimintaa ei tässä mittakaavassa ja EU-ohjelmärahoituksessa ole toteutettu. Kehittämistoiminnan toimeenpano edellytti uudentyyppisen, Joensuun kantakaupungin alueelle suunnatun asukas- ja toimijalähtöisen kehittämismallin luomisen.

Joensuun KAKEn tavoitteena on ruohonjuuritaso aloitteista ja asukkaiden tarpeista lähtevän toiminnan edistäminen kaupunkialueella. Sen tavoitteena on luoda matalan kynnyksen rahoitusmalli kaupunkilaisten ja heidän yhdistystensä KAKE-hankkeiden käyttöön. Toimintasuunnitelmaa laadittaessa on kiinnitetty erityistä huomiota tiedotukseen, vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön eri tahojen kanssa. Toimijoita on kytketty mukaan suunnitteluun ja hyödynnetty paikallisten kansalaistoimijoiden monialaista asiantuntemusta.

KAKE-ohjelman kehityksessä on kolme vaihetta: valmistelu, suunnittelu ja toteutus. Käsillä oleva toimintasuunnitelma päättää suunnitteluvaiheen ja se luo lähtökohdan toteutusvaiheelle. Seuraavaksi kuvataan vielä lyhyesti nämä kehityksen kolme vaihetta (kuva 2).

Kuva 2. KAKE-ohjelman kehitysvaiheet

Valmistelu

KAKE-ohjelman valmisteluvaihe käynnistyi toukokuussa 2014 järjestetystä tiedotustilaisuudesta, johon osallistui 120 kansalaislähtöisestä kehittämistoiminnasta kiinnostunutta henkilöä. Tilaisuuden tavoitteena oli tiedottaa KAKE-ohjelman suunnittelusta ja kartoittaa kansalaistoimijoiden kehittämisen tarpeita. Samassa yhteydessä avattiin KAKE-kysely, jossa alustavasti tiedusteltiin Joensuun kantakaupungin alueella toimivien yhdistysten, järjestöjen ja muiden toimijoiden näkemyksiä kansalaislähtöisestä toiminnasta ja KAKE toiminnan suuntaamisesta.

Tilaisuudessa käsiteltiin muun muassa Euroopan unionin ohjelmakauden 2014–2020 paikallisen kehittämisen suuntaviivoja, maaseutualueille suunnatun yhteisölähtöisen Leader -toimintatavan kokemuksia, kansalaislähtöisen toiminnan mahdollisuuksia Joensuun kantakaupungin kehittämisessä, sekä KAKE-ohjelman suunnittelun etenemistä.

Valmisteluvaiheen lopussa KAKE-ohjelmaa esiteltiin 29.8.2014 Joen Yön järjestöbulevardilla. Esittelypisteellä järjestetyn leikkimielisen KAKE-visailun vastausten perusteella KAKE tavoitti likimain 500 Joen Yössä kulkenutta henkilöä.

Suunnittelu

Varsinainen KAKE-ohjelman toimintasuunnitelman laadintatyö alkoi valmisteluvaiheen jälkeen. Suunnitteluvaiheessa kansalaistoimijat kytkettiin mukaan suunnitteluun järjestämällä keskustelutilaisuuksia, joihin osallistui 64 henkilöä. Tilaisuudet sisälsivät myös ryhmätehtäviä. Ne toteutettiin niin, että osallistujilla oli matala kynnyks tuoda esille ajatuksiaan. Ryhmätyöt käsittelivät seuraavia asioita:

1. Yhdistykset hankkeiden toteuttajina Joensuussa – vahvuudet ja heikkoudet.
2. Järjestöjen välinen yhteistyö Joensuussa – kokemuksia ja kehittämisvirikkeitä.
3. Kehittämiskohteiden ideointi – omat hankeideat ja niiden jyväset.

Saadun kokemuksen ja evästyksen jälkeen laadittiin toimintasuunnitelman luonnos, joka lähetettiin laajasti lausunnoille. Tämän jälkeen toimintasuunnitelma viimeisteltiin ja toimitettiin Joensuun kaupunginhallituksen käsittelyyn joulukuussa 2014. Toimintasuunnitelma linjaa tulevan KAKE-ohjelman toteuttamista.

Toteutus

KAKE-ohjelman toteuttamista varten Joensuun kaupungin on suunniteltu hakevan ja hallinnoivan Euroopan sosiaalirahaston osarahoittamaa sateenvarjohanketta (ks. kuva 3). Tämän kokoavan sateenvarjon sisällä Joensuun kantakaupungin alueella toimivilla kansalais-toimijoilla on mahdollisuus hakea KAKE-hankkeelta rahoitusta omia kehittämistoimiaan varten käsillä olevan toimintasuunnitelman mukaisesti (luonnos toteutusmalliksi on esitetty kuvassa 4).

Kuva 3. KAKE-ohjelman rakenne

2. KAKEN toimintaympäristö

2.1. Kohdealue

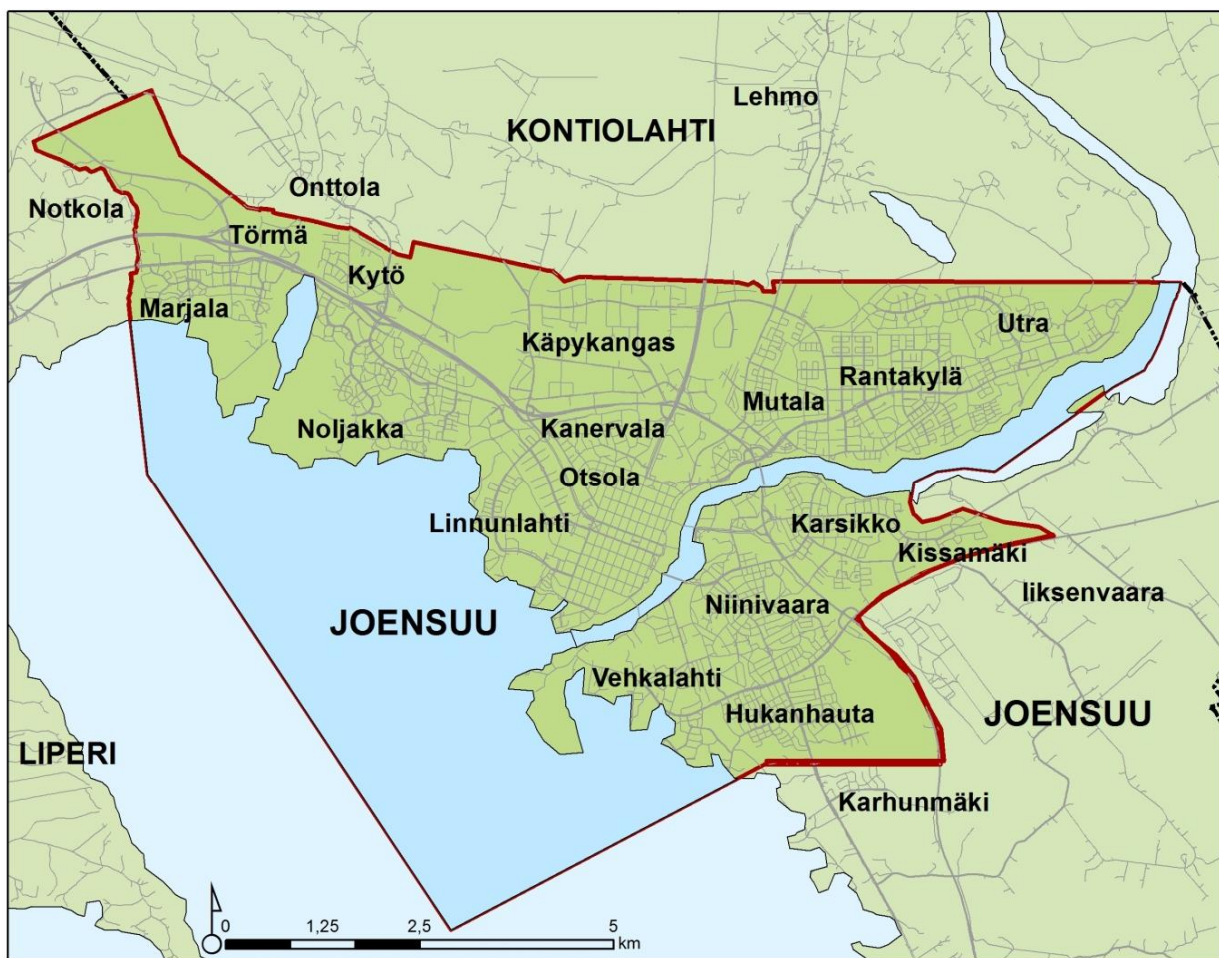
Joensuu on Pohjois-Karjalan maakunnan pääkaupunki ja lähes kaikilla mittareilla sen suurin ja merkittävin keskuspaikka. Kuntaliitosten seurauksena Joensuun kaupunki on kasvanut: vuonna 2014 pinta-ala on 2 751 km² ja asukasluku 74 471 henkilöä. Väkiluvultaan Joensuu on Suomen 12. suurin kunta ja maan kaupunkijärjestelmässä se kuuluu maan kasvavien, keskisuurten yliopistokaupunkien joukkoon.

Pitkällä aikavälillä Joensuun kehityskuvaa tyypittävät sekä maakuntakeskuksille ominaiset kasvutekijät että Itä-Suomen aluetalouksille leimalliset rakenteelliset heikkoudet, kuten esimerkiksi heikko saavutettavuus, väestön ikääntyminen ja talouden julkissektorivetoisuus. Viimeksi mainitut tekijät ovat aluetalouden kasvun ja uudistumiskyvyn kannalta ongelmallisia. Tätä kuvaava yksi indikaattori on taloudellinen huoltosuhde, joka kertoo työvoiman ulkopuolella ja työttömänä olevien määrän jokaista työllistä kohti. Koko maassa tämä tunnusluku on 1,3, mutta Joensuussa 1,5 ja koko Pohjois-Karjalassa 1,6.

Kokonaisuutena Joensuun viimeaikainen kehityskuva on kaksijakoinen: Yhtäältä kehitys on ollut myönteisempää kuin maakunnassa ja naapurikunnissa keskimäärin. Toisaalta useilla aluekehityksen indikaattoreilla mitattuna Joensuu on edelleen jäänyt jälkeen monien suurempien kaupunkiseutujen kehityksestä. Väestönkasvu vuosina 2010–2013 oli tässä suhteessa myönteinen poikkeus. Joensuussa se oli 1,6 %, koko maassa 1,4 % ja Pohjois-Karjalassa -0,3 %.

Joensuun keskustaajama, esikaupunkialueet ja läheiset maaseutualueet muodostavat toiminnallisesti yhtenäisen ja keskinäisen vuorovaikutuksen varassa kehittyvän kaupunki-seudun. Se käsittää yli satatuhatta asukasta ja sen taajamarakenne muodostuu Joensuun kantakaupungista ja siihen osittain yhtyeenkasvaneista Reijolan, Ylämyllyn ja Lehmon lähi-taajamista. Kaupunkiseudun sisäisessä työnjaossa Joensuun kantakaupungilla on erityinen ja tärkeä rooli asumisen ja erityisesti hallinnon, palvelujen ja työssäkäynnin keskuksena. Sitä kuvaa esimerkiksi työmatkaliikenne, jota suuntautuu kaikista naapurikunnista – erityisesti Liperistä ja Kontiolahdelta – merkittävästi nimenomaan Joensuun kantakaupungin alueelle. Toinen Joensuun kantakaupungin merkitystä kuvaava piirre on sen työpaikkarakenteen palveluvaltaisuus: Joensuun työpaikoista noin kolme neljäsosaa on palveluissa ja suurin osa niistä sijaitsee juuri kantakaupungin alueella.

Joensuun kantakaupunki muodostaa käsillä olevan KAKE-toimintasuunnitelman kohde-alueen. Käytännössä KAKE-kohdealue on se kantakaupungin alue, jonne Leader -rahoitusta ei ole saatavilla. Ohjelma-alue rajautuu lännessä Marjalaan, pohjoisessa Rantakylään ja Utraan ja idässä Karsikkoon ja Hukanhaudalle (kuva 4.).

Kuva 4. Ohjelma-alue kartalla

Joensuun kantakaupunki muodostuu useista yhdyskuntarakenteeltaan ja myös monilta muilta ominaisuuksiltaan erottuvista kaupunginosista. Siihen kuuluvat neljä ruutukaavan kaupunginosaa, Niinivaara, Otsola, Kanervalala, Käpykangas, Sihtala, Mutala, Rantakylä, Utra, Sirkkala, Karsikko, Hukanhauta, Penttilä, Linnunlahti, Noljaikka, Pilkko, Raatekangas ja Marjala. Ruutukaava erottuu näistä selvimmin liikekeskustansa, kerrostalovaltaisen rakennuskantansa ja tiheimmän asutuksensa perusteella. Jotkut kaupunginosat, kuten Käpykangas, ovat sen sijaan luonteeltaan pääasiassa työpaikkojen ja yritysten sijaintialueita. Useimmilla kantakaupungin osa-alueilla sijaitsee sekä asuntoja että työpaikkoja siten, että asumisen eri muodot ovat niissä yhdyskuntarakenteen erottuvin osatekijä.

Taulukko 1. Tilastotietoja ohjelma-alueesta

Tilastoalue	Väkiluku, henkilöä	Koulutusaste, %			Eräiden väestöryhmien osuudet, %				Perhetyypit, %		
		Korkea-aste	Keski-aste	Perus-aste	Opiskelijat koululaiset	Eläkeläiset	Työttömät	Työlliset	Avio/avopari ilman lapsia	Avio/avopari ja lapsia	äiti/isä ja lapsia
I Kaupunginosa	3 009	32	48	20	18	29	7	38	72	15	13
II Kaupunginosa	1 948	30	48	22	19	30	6	37	76	16	8
III Kaupunginosa	1 991	32	45	23	15	34	7	38	77	12	11
IV Kaupunginosa	3 610	35	46	20	17	31	7	39	75	15	10
Niinivaara	4 375	34	43	23	14	29	6	40	62	26	12
Otsola	369	45	34	21	11	22	4	45	49	43	8
Kanervalala	1 181	39	45	16	24	12	5	44	58	32	11
Käpykangas	46	11	64	24	4	15	24	48	67	22	11
Siihtala	432	43	38	20	11	22	6	47	55	37	7
Mutala	3 052	31	42	26	8	25	6	43	55	37	9
Rantakylä	9 094	22	49	29	11	24	10	37	53	29	17
Utra	3 537	30	46	24	10	10	10	45	40	47	13
Sirkkala	70	39	36	25	16	22	11	43	50	33	17
Karsikko	4 284	29	46	25	10	21	7	45	52	34	14
Hukanhauta	4 008	38	39	23	10	24	6	44	57	32	12
Penttilä	2 831	32	46	21	18	16	6	42	55	33	12
Linnunlahti	1 032	51	27	22	8	31	3	42	60	32	8
Nojakka	5 583	32	46	22	14	16	10	41	51	32	17
Piikko	841	46	32	22	9	11	5	47	35	57	8
Raatekangas	35	5	56	38	8	20	20	48	88	13	0
Marjala	2 062	38	41	21	9	10	7	41	34	53	13
KAKE-alue	53 390	32	45	24	13	23	7	41	56	31	13
Koko Joensuu	74 471	29	45	27	11	24	7	40	54	34	12

(lähde: Joensuun kaupunki/Tilastokeskus)

Asuntokannaltaan Joensuun kantakaupunki muotoutuu pienpiirteisesti rakentuvista osa-alueista, jotka muodostavat mosaiikkimaisia rakenteita kaupunginosien sisään. Näiden pienalueiden välillä voidaan myös havaita orastavaa alueiden välistä eriytymiskehitystä esimerkiksi rakennuskannan, asumismuotojen tai vaikkapa vuokra- ja omistusasumisen sijoittumisen mukaisesti tarkasteltuna. Myös monet asukkaiden ominaisuuksia kuvaavat indikaattorit osoittavat Joensuun kantakaupungin asuinalueiden erilaistuvaa luonnetta. Esimerkiksi kaupungin keskustassa lapsiperheiden osuus vähitellen vähenee ja eläkeläisten ja opiskelijoiden osuus väestöstä lisääntyy. Keskustan läheistä omakotivaltaisia asuinalueita – kuten Linnunlahtea ja Kanervalaa – puolestaan tyypittää asukkaiden korkea koulutus- ja tulotaso. Vastaavasti joillakin muilla kantakaupungin osa-alueilla työttömyys ja alhainen tulotaso ovat yleisempiä kuin Joensuussa keskimäärin. Nämä esimerkit osoittavat, että mm. elämäntapavalinnoiltaan samantyyppiset ihmiset näyttäisivät hiljalleen keskittävän omille asuinalueilleen Joensuussa. Pitkällä aikavälillä se voi johtaa itseään voimistavaan asuinalueiden eriytymiskehitykseen, joka vähentää tasa-arvoa ja hyvinvointia ja luo turvattomuutta eri asuinalueille ja eri väestöryhmien keskuuteen (taulukko 1).

2.2. Joensuulainen järjestökenttä

Joensuulaiset ovat aktiivisia järjestö- ja yhdistystoimijoita. Yhdistysrekisterin mukaan Joensuussa on runsaat 700 rekisteröitynyttä järjestöä. Vanhimmat niistä on perustettu jo 1920-luvulla. Myös uutta järjestötoimintaa syntyy ja esimerkiksi vuosina 2010–2013 on perustettu lähes 100 yhdistystä. Järjestöjen toimintakenttä on laaja ja monipuolinen. Yhtäältä niihin kuuluu rajatusti lähiympäristössään toimivia yhdistyksiä. Toisaalta järjestöjen

joukossa on myös kansallisten tai kansainvälisten järjestöjen alueellisia toimipisteitä, jotka toimivat myös KAKE-alueen eli Joensuun kantakaupungin ulkopuolella. Osa toimijoista on hyvinkin kokeneita hanketoimijoita, mutta joukossa on paljon myös kokemattomia ja vähemmän aktiivisia toimijoita. Järjestöjen yhteistyöstä on alueella olemassa useita konkreettisia esimerkkejä kuten Joensuun Kansalaistalo, Kotikartanoyhdistys ja Pohjois-Karjalan järjestöasiainneuvottelukunta.

Joensuun kantakaupungissa on liikunta-alalla noin sata yhdistystä, seuraa tai järjestöä. Nuorisotoimintaan liittyviä yhdistyksiä on lähes 80 kappaletta. Kulttuurialalla on noin 60 yhdistystä ja järjestöä. Sosiaali- ja terveysalan yhdistyksiä on suuripirtein saman verran. Kaupunginosayhdistyksiä, asukasyhdistyksiä tai vastaavia on kantakaupungin alueella toistakymmentä.

Valtaosa järjestöistä toimii kokonaan vapaaehtoisvoimin. Palkattua henkilöstöä on yleensä vain suurimmissa järjestöissä. Monet järjestöt rahoittavat toimintansa kokonaan jäsenmaksuilla. Muita merkittäviä tulonlähteitä ovat julkiset ja eri säätiöiden ja rahastojen avustukset, asiakaspalvelumaksut ja vuokratuotot. Lisäksi järjestöillä on omaa varainhankintaa, johon tärkeinä kuuluvat mm. lahjoitukset ja yritys yhteistyö. Myös Joensuun kaupunki tukee järjestöjä erilaisilla avustuksilla. Ne kohdistuvat asukastoimintaan, kulttuuri-, liikunta- ja nuorisotyöhön sekä sosiaali- ja terveysalojen toimintaan. Joensuun kaupungin suorat avustukset järjestötoiminnalle olivat lähes 500 000 euroa vuonna 2014. Lisäksi kaupungin tukea ohjautuu järjestöille tapahtuma-avustusten ja muun epäsuoran tuen kautta, esimerkiksi tarjoamalla toimitiloja käyttöön veloituksetta.

2.3. Järjestötoimijoiden käsityksiä joensuulaisesta järjestökentästä

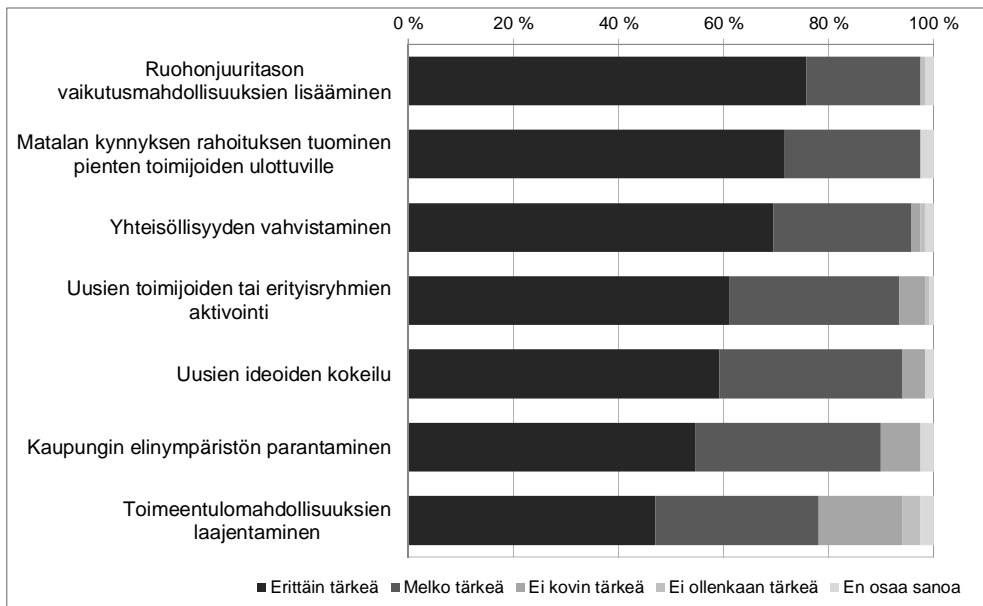
KAKEn valmisteluhankkeen aikana järjestettiin keskustelutilaisuuksia ja toteutettiin kysely, joiden avulla kartoitettiin joensuulaisten järjestötoimijoiden käsityksiä paikallisen järjestökentän nykytilasta ja kehittämistarpeista. Kysely toteutettiin 7.5.–31.8.2014. Siihen saatiin 123 vastausta.

Järjestötoimijoiden mielestä Joensuun järjestökentän toimintakulttuuri on avoin ja osallistava. Järjestötoiminnan tavoitteet ja motiivit ovat selviä. Toimintaan osallistuu paljon henkilöitä, jotka määrätietoisesti ja pitkäjänteisesti kehittävät omien järjestöjensä asioita ja ovat myös yhteiskunnallisesti aloitteellisia, aktiivisia ja ”monessa mukana”. Myös talkootyöhön osallistutaan innokkaasti. Ihmisten osallistumishaluja lisää, jos omassa elinympäristössä tai lähipalveluissa tapahtuu muutoksia.

Järjestöjen hankeosaaminen on hyvin keskittynyttä. Järjestökenttään kuuluu toimijoita, joilla on hankeperustaista kehittämistä. Järjestöjen enemmistölle hanketoiminta on kuitenkin uutta ja outoa. Hankekokemusta omaavissa järjestöissäkin ongelmaksi koetaan hanketoiminnan tietotaidon rajautuminen harvojen käsiin. Yhdistystoiminnan luoteesta johtuen monet järjestöt ovat syntyneet rajatun teeman ympärille. Kehittämishankkeissa olisi kyettävä katsomaan asioita tätä ydinteemaa laajemmin. Ideoiden ja kehittämistarpeiden jalos-

tamisen hankkeiksi katsotaan edellyttävän ulkopuolista tukea. Tukea kaivataan myös esimerkiksi kehittämishankkeiden hallintoon ja tiedottamiseen. Järjestöjen vahvuus hanke-toimijoina on kohderyhmän eli ruohonjuuritason tarpeiden tuntemus.

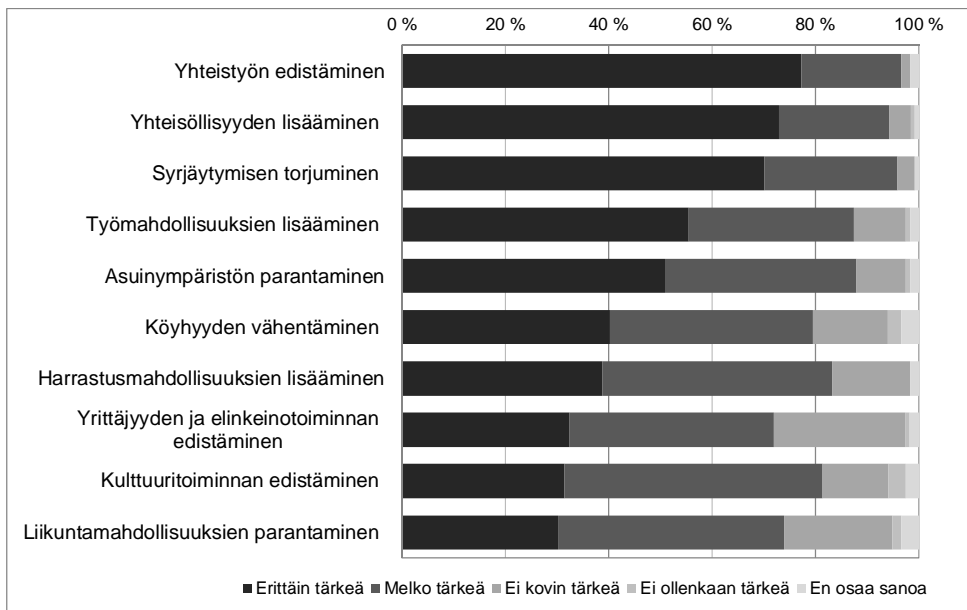
Kyselyn perusteella kansalaislähtöisessä kehittämisessä on tärkeää lisätä ruohonjuurita-son vaikutusmahdollisuuksia (kuva 5). Toimintaperiaatteena korostuu asukkaiden tasapuo- linen ja tasa-arvoinen kohtelu. Tarvetta olisi ”matalan kynnyksen” rahoitukselle. Sen piirtei- tä ovat muun muassa helppo lähestyttävyyys rahoituslähteeseen, vähäinen byrokratia sekä mahdollisimman pieni omarahoitusosuus.

Kuva 5. Miten tärkeinä pidät seuraavia asioita kansalaislähtöisessä kehittämisessä? (vas- tanneita 119–121)

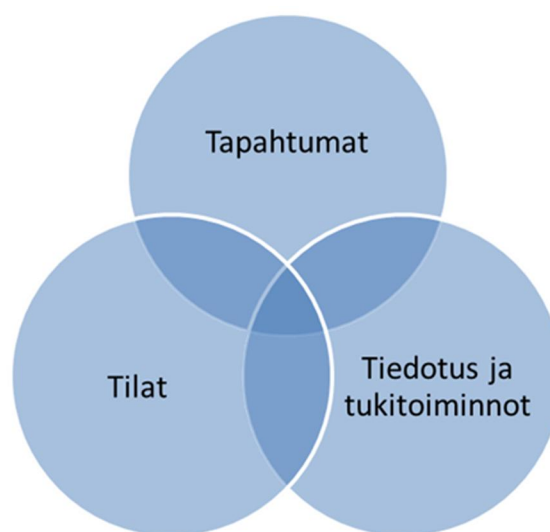
Myös yhteisöllisyyden vahvistamista pidetään tärkeänä. Joensuun KAKE-ohjelman suun- taamisessa tärkeinä pidetään toimijoiden yhteistyön edistämistä, yhteisöllisyyden lisäämi- tä ja syrjäytymisen torjumista (kuva 6). Yhteistyö koetaan osin jo itseisarvoisesti tärkeäksi, mutta sen merkityksellisyys korostuu myös muiden teemojen osalta. Laajeneva ja tiivistyvä yhteistyö vahvistaa pitkällä tähtäimellä yhteisöllisyyttä, tukee sosiaalista osallisuutta, eh- käisee syrjäytymistä ja parantaa työllistymismahdollisuuksia.

Jo nykyisin järjestöt Joensuussa tekevät paljon yhteistyötä sekä keskenään että esimer- kiksi yritysten ja eri viranomaistahojen kanssa. Yhteistyötä pidetään hyödyllisimpänä sil- loin, kun se vahvistaa yhdistyksen perustoimintoja. Viranomaisten kanssa tehtävän yhteis- työn lisäämiseen nähdään mahdollisuuksia erityisesti palvelutuotannossa, kun esimerkiksi vanhusväestön palvelutarve kasvaa ja kunnallinen palvelutuotanto supistuu. Yhteistyön kehittymistä on helpottanut järjestöjen keskinäinen tuntemus ja yhteinen tahtotila, jotka tarjoavat yhteistyön tiivistämiselle ja laajentamiselle hyviä lähtökohtia.

Kuva 6. Miten tärkeäksi arvioit seuraavat kehittämisteemat KAKE-ohjelmassa? (vastanneita 114–120)

Yhdistysten yhteistyö Joensuussa ryhmittyy kolmen teeman ympärille (kuva 7). Ensimmäinen yhteistyön muoto liittyy tapahtumien järjestämiseen. Tapahtumiin saadaan lisää sisältöä, huomioarvoa ja osallistujia toteuttamalla niitä järjestöjen yhteisvoimin. Myös tilojen hankinnassa ja käytössä tehdään yhteistyötä. Esimerkiksi saman alan yhdistykset voivat yhteisissä toimitiloissa saada etuja sijaitsemalla lähekkäin sekä jakamalla tukitoimintojen ja kiinteistöjen aiheuttamia kustannuksia. Joskus toimitilojen haltija tarjoaa tilojaan muiden yhdistysten käyttöön, jotta tiloille saadaan lisäkäyttöä, näkyvyyttä ja näyttöä tarpeellisuudesta. Tiedotuksessa ja tukitoiminnoissa yhteistyötä tehdään paljon, mutta usein satunnaisesti. Joskus siitä muodostuu pysyvää, kun joku taho ottaa koordinaatiovastuun jonkin teeman tai toimintasektorin yhteistyökentän kehittämisestä.

Kuva 7. Yhdistysten yhteistyön tärkeimmät teemat

Tyypillisesti yhdistysten yhteistyöteemat lomittuvat toisiinsa. Esimerkiksi tila- ja tapahtumayhteistyö riippuvat usein toisistaan. Yhteistyötä voidaan myös edistää kytkemällä teemoja toisiinsa, kuten lisäämällä tiedotusta ja muita yhdistysten tukitoimintoja tapahtumia järjestettäessä ja toimitiloja hankittaessa. Näiden yhteistyömuotojen valmistelu edellyttää yhteistapaamisia, joissa järjestötoimijat voivat tutustua ja pohjustaa yhteistyötä verkostoitumalla. Näiden tapaamisten tarkoituksena voisi olla kokemusten vaihtaminen järjestötoiminnan eri aihepiireistä, ja niihin voisi liittyä myös tapahtumatuotantosparraukseen tai muuhun järjestötoimintaosaamisen kytkeytyvää koulutusta.

Taulukko 2. Joensuulaisen järjestökentän vahvuuksia ja heikkouksia kehittämistoiminnassa

Vahvuudet	Heikkoudet
Toimintakulttuuri avoin ja osallistava.	Järjestöjen hankeosaaminen muutamien aktiivisten henkilöiden ja järjestöjen varassa.
Toiminnan tavoitteet ja motiivit selkeitä.	
Vapaaehtoisia löytyy, jos asia koskee asuinympäristöä tai lähipalveluja	Järjestökenttä on pirstaleinen ja heikosti koordinoitu.
Järjestöissä on määrätietoiseen ja pitkäjänteiseen kehittämiseen sitoutuneita henkilöitä.	Resursseista on pula (rahoitus, henkilöt, aika).
Yhteistyötä ja sen lisäämistä arvostetaan.	Järjestöissä vähän uusia jäseniä ja sitoutuneita tekijöitä, joten aktiiviset väsyvät.
Kaupungissa on kokeneita järjestöaktiiveja, jotka ovat "monessa mukana".	Tiedonpuute toimijoista. Mistä ja miten löydetään yhteistyökumppanit?
Kehittämistarpeet ovat tiedossa, paljon ruohonjuuritason asiantuntemusta.	Sektoreiden välinen yhteistyö usein vaikeaa.
Asukasyhdistystoiminnassa paljon mahdollisuuksia, koska lähiympäristön kehittäminen on mukaansatempaavaa ja siihen voidaan kytkeä monia mukaan	Toimintatavat urautuneita, esim. yhteistyössä mukana vain vakiintuneet tahot.
Kaupungin osa-alueilla kokemusta suorasta vaikuttamisesta esim. maankäytön ja palvelujen järjestämisen yhteyksissä.	Liikuntajärjestöt eivät ole mukana yhteistyössä eivätkä yhteiskunnallisten tavoitteiden mukaisesti ole kehittämissuuntautuneita.
Kaupungin ja maaseudun vuorovaikutuksen lisäämiseen on mahdollisuuksia	Poliittisuuden leima karkottaa ihmiset ja yhteistyökumppanit.
Järjestöjen yhteistyönä (esim. järjestämisvastuuta kierrättäen) toteutetaan paljon tilaisuuksia ja tapah- tumasarjoja eri teemoista	Järjestäytymättömiä ryhmiä ja nuoria vaikea kytkeä mukaan järjestötoiminnan nykyisten toimintamallien avulla
Yhdistyksillä hyviä kokemuksia yhteistyöllä toteutetuista tukitoiminnoista ja tilaratkaisuista	Asukasyhdistystoiminta lomittuu huonosti kaupunkimaiseen elämäntapaan. Sen toiminta vakiintumatonta, heikosti organisoitua ja rooli järjestökentässä epäselvä.
	Toimintatilojen puuttuminen, tilat kaupungin hallussa.
	Järjestöjen voimavarat eivät riitä yhteistyön kehittämiseen ja koordinoitiin.

3. Joensuun KAKE-ohjelman suuntaviivat ja painopisteet

3.1 Tavoite ja toimintamuodot

KAKE-ohjelma edistää omaehtoista kehittämistä Joensuun kantakaupungin alueella. Se kokoaa ihmisiä yhteen parantamaan omaa elämäntilannettaan ja asuinympäristöään. Ohjelma kohentaa olemassa olevaa ja luo uutta.

1) *Kannustaa ja neuvoo*

Kansalaistoimijoita rohkaistaan edistämään omia kehittämisideoitaan, jotka parantavat yksilön ja yhteisön elämänlaatua sekä kohentavat elinympäristöä ja lisäävät työllistymisedellytyksiä. Kehittämishankkeiden toteuttajia neuvotaan ja autetaan KAKE-toimenpidehakemusten suunnitteluvaiheessa sekä toimenpiteiden toteuttamiseen liittyvissä asioissa. Kehittämis- ja yhteistyömahdollisuuksista tiedotetaan sekä laajemman yleisön että yksittäisen hanketoimijan tarpeet huomioiden.

2) *Yhdistää ja vahvistaa kansalaistoimijoita*

KAKE-ohjelma kannustaa kansalaistoimijoita verkostoitumaan ja vaihtamaan kokemuksia. Kansalaistoimijoita kutsutaan yhteisiin tilaisuuksiin ideoimaan toimenpiteitä sekä etsimään yhteistyökumppaneita kehittämistoimiinsa. Kansalaistoimijat antavat toisilleen myös vertaistukea neuvomalla ja tukemalla toisiaan. Tämä mahdollistaa yhteisten hankkeiden suunnittelun ja toteutuksen. Kokeneet kansalaistoimijat ovat avainasemassa hanketoimintaa aloittavien ohjaamisessa. Verkostoitumisessa ja kokemusten vaihdossa hyödynnetään myös alueella jo olemassa olevia yhteistyörakenteita ja toimintatapoja.

3) *Mahdollistaa kehittämistoimenpiteiden toteuttamisen yksinkertaisen rahoitusmallin kautta*

KAKE-ohjelmasta rahoitetaan kansalaistoimijoiden itsensä suunnitteleimia ja toteuttamia kehittämistoimenpiteitä (ns. minihankkeita), jotka edistävät toimintasuunnitelman teemallisia tavoitteita. Hankkeiden laajuus ja kesto vaihtelevat erilaisten toimenpiteiden välillä. Periaatteena on, että KAKE-ohjelmasta voidaan rahoittaa toteuttajien voimavaroja vastaavia erisuuruisia hankkeita painottaen rahoitusta kuitenkin niihin, joiden toteuttaminen suoraan Euroopan sosiaalirahastosta (ESR) on hankalaa. KAKE-ohjelman toimenpiteiden toteuttamiseen liittyvästä haku-, hallin-

nointi- ja raportointiprosessista pyritään tekemään niin yksinkertainen että myös kokemattomilla toimijoilla on sitä mahdollisuus käyttää.

3.2 Lämpileikkaavat periaatteet

KAKE-ohjelman toimintaa ohjaavat kansalaislähtöisen kaupunkikehittämisen lämpileikkaavat periaatteet.

Työelämävalmiuksien vahvistaminen: Tavoitteena on eri väestöryhmien omaehtoisen kansalaistoiminnan, sosiaalisen pääoman, voimaantumisen ja toimintakyvyn vahvistaminen. Keskeisenä tavoitteena on muutos parempaan elämäntilanteeseen. Tuloksena on, että eri toimenpiteisiin osallistuneiden henkilöiden sijoittuminen työmarkkinoille paranee ja ansaintamahdollisuudet kehittyvät. Tähtäimessä on pysyvämpien ratkaisujen luominen eikä kertaluonteisten ratkaisujen tukeminen.

Kansalaislähtöistä ja omaehtoista toimintaa: Kehittämistarpeen ja -idean on lähdettävä kansalaistoimijoista itsestään. Hankkeen suunnittelussa ja toteuttamisessa noudatetaan alhaalta ylöspäin -periaatetta. Kansalaistoimijoita ei voi määrätä toteuttamaan tai muutoin osallistumaan kehittämistyöhön, vaan osallistumisen on tapahduttava toimijoiden omasta tahdosta.

Aktivoiva ja sitouttava: Oman elämän hallinta ja osaaminen vahvistuvat, kun kansalaistoimijat voivat itse suunnitella, päättää ja osallistua omaan hyvinvointiaan lisäävään toimintaan. Itse valitut ja suunnitellut kehittämisen kohteet on koettava niin tärkeiksi, että toimijat ovat valmiita sitoutumaan hankkeen toteuttamiseen. Tavoitteena on, että toimintaan halutaan osallistua myös hankkeen toteuttamisen jälkeen.

Yhteistyö ja kumppanuus: Tavoitteena on tehdä kehittämistyötä yhdessä toisten yhdistysten, järjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa. Toisten kanssa yhdessä ylitetään sellaisia esteitä, joiden ylittäminen yksin olisi vaikeampaa tai jopa mahdotonta. Yhteistyössä toimien ja kumppanuuksia luoden rakennetaan perustaa lisäksi muille kansalaislähtöisen toiminnan tavoitteille.

Ihmislähtöisyys: Kehittämistoiminnan on edistettävä välittömästi hankkeen kohderyhmää: asukkaita, asiakkaita, käyttäjiä tai muutoin toimintaan osallistuvia. Rakenteiden ja tilojen kehittäminen ei saa olla itsetarkoituksellista, vaan kohderyhmää hyödyttäviä. Keskeisessä asemassa on myönteinen muutos ihmisten elämäntilanteeseen.

3.3 Kehittämisen teemat

1) Kaikki mukaan

Yhteisöllisyys rakentuu pienistä osista, jotka yhteen liitettynä muodostavat Joensuun kantakaupungissa koetun myönteisen tunteen ”meistä”. Tämä ei tunne iän, etnisyyden, sukupuolen tai minkään muunkaan ominaisuuden asettamia rajoja. Kaikilla on halutessaan oikeus ja mahdollisuus osallistua yhteisöllisyyttä rakentavaan yhteisöön ja sen toimintaan. KAKE-ohjelma hyväksyy kaikki kansalaistoimijat mukaan kehittämistoimintaan tasa-arvon periaatteiden mukaisesti.

KAKE-ohjelmassa yhteisöllisen hyvinvoinnin kasvattaminen kuuluu erikokoisille toimijoille. Suurilla toimijoilla on yleensä vahvemmat resurssit, kuten osaamista, varoja ja vaikutusvaltaa, joiden pohjalta hyvinvointia voidaan rakentaa. Sitä kautta on mahdollisuus luoda näkyvyyttä ja vaikuttaa laajaan joukkoon, joskus jopa koko yhteisöön. Pienet toimijat voivat olla hyvin aktiivisia ja kehittämissuuntautuneita, ja pienuudesta huolimatta toiminnan vaikutukset voivat heijastua laajaan kohdejoukkoon.

Esimerkkejä kehittämiskohteista:

- Eri väestöryhmien kannustaminen mukaan yhteiskunnalliseen toimintaan (esim. nuoret, iäkkäät, maahanmuuttajat, työttömät).
- Järjestäytymättömien kansalaisten sekä yhden asian tai toiminnan liikkeiden kytkeminen mukaan kaupunkikeskustan vetovoiman lisäämiseen.
- Erilaisten ihmisten ja toimintojen kohtaamista edistävien tapahtumien järjestäminen kaupungin tiloissa.

2) Kaveria ei jätetä

Kaikilla ei ole yhtäläisiä mahdollisuuksia ja voimavaroja osallistua yhteiseen toimintaan vaikka he niin haluaisivatkin. Osallistumisen voivat estää esimerkiksi heikko terveys, työmarkkinoilta syrjäytyminen, koulukiusaaminen, koulutuksesta putoaminen tai puutteellinen kielitaito. Eriarvoisuuden ja syrjäytymisen vähentäminen on paras keino lisätä yhteisön yhteenkuuluvuutta, hyvinvointia ja viihtyvyyttä. Toimenpiteiden kohteena ovat ensisijaisesti sellaiset väestöryhmät, joiden sosiaalinen osallistuminen on uhatuin.

KAKE-ohjelma tukee ennaltaehkäisevää kulttuuri-, liikunta- ja muuta toimintaa, joilla parannetaan muita heikommassa asemassa olevien mahdollisuuksia osallisuuteen, hyvinvointiin, terveyteen ja työllistymiseen. Kohderyhmänä voivat tällöin olla esimerkiksi liikuntaryhmien ulkopuolelle jätetyt lapset, elämänhallintaa vailla olevat nuoret, vähävaraiset työttömät, sairaat, yksinäiset ikäihmiset tai suomen kieltä taitamattomat maahanmuuttajat. Yhtenä keskeisenä tavoitteena on, että sosiaalisen osallisuuden lisäämisen tuloksena ihmisten sijoittuminen työmarkkinoille paranisi.

Esimerkkejä kehittämiskohteista:

- Madalletaan osallistumiskynnystä järjestämällä tapahtumia, joissa tutustutaan oman lähiympäristön luomiin mahdollisuuksiin harrastaa ja viettää aikaa.
- Luodaan puitteet pienryhmätoiminnalle taloyhtiöiden tiloissa tai läheisillä virkistysalueilla.
- Organisoidaan kuljetuksia ja kyytirinkejä tapahtuma-, koulutus-, virkistyspaikoille.

3) Lähiympäristö kuntoon

Kaupungissa hyvään lähiympäristöön vaikutetaan kaavoituksella, joka määrittää asuntojen, työpaikkojen, palvelujen, viheralueiden ja kulkuväylien sijoittumisen. Viihtyvyyteen vaikuttavat asukkaat itse arkipäivän ratkaisuissa kuten naapureita tervehtiessä, jätteitä kierrätettäessä ja liikenteessä käyttäytyessä. Asukasyhdistysten toiminnalla voidaan myös merkittäväällä tavalla tukea asukkaiden oman elämän hallintaa. Asukasyhdistykset ja muut järjestöt ovat avainasemassa lähiympäristön hoidossa ja hyvän asumiskulttuurin luomisessa sekä sen säilyttämisessä. KAKE-ohjelma tukee asukkaiden osallistumista asuin ympäristön parantamiseen ja sen suunnitelmalliseen kehittämiseen. KAKE-ohjelman toimenpitein on mahdollista koordinoita yhdistysten, kaupungin ja muiden kantakaupungin eri asuinalueilla toimivien tahojen yhteistyötä lähiympäristön kehittämiseksi.

Esimerkkejä kehittämiskohteista:

- Asuinkortteleiden viihtyisyyden ja esteettömyyden lisääminen ottamalla taloyhtiöt ja asukkaat mukaan katujen ja viheralueiden suunnitteluun ja kunnossapitoon.
- Tyhjien tai vajaakäytössä olevien tilojen ja ulkoalueiden siirtäminen asukkaiden käyttöön.
- Suunnittelukilpailu nuorille itselleen mieleisten ulko- ja sisätilojen luomiseksi.

4) Yhteistyö auttaa

Yhteistyöllä voidaan saavuttaa sellaisia voimavaroja, joilla lisätään koko yhteisön hyvinvointia. Yhteistyön pohjalta voidaan välttää yksinpuurtajien uupuminen ison tai vaikean taakan alle. Vastuuta ja taakkaa jakamalla erilaisia toimenpiteitä voidaan kohdistaa oikein. Yhteistyö on KAKE-ohjelman perusajatus ja yksi sen kantavista voimista.

KAKE-ohjelman perusteella voidaan järjestää uusia yhteistyömuotoja, joiden toteuttamiseen voivat yhdistysten lisäksi osallistua yksityiset ihmiset ja yritykset. Uudet yhteistyömuodot tukevat yhteisöllisyyttä ja mahdollistavat uusien luovien ideoiden toteuttamisen. Ihmisten kohtaaminen koetaan tarpeelliseksi. Vapaamuotoiset tapaamiset madaltavat yhteisen tekemisen kynnyksiä ja yhteistoiminnan edistämiseksi edistetään eri väestöryhmien yhdenvertaisuutta. KAKE-ohjelmassa yhdistyksiä kannustetaan sektorirajat ylittävään yhteistyöhön esimerkiksi erilaisia tapahtumia järjestettäessä.

Esimerkkejä kehittämiskohteista:

- Asuinalueiden asukkaiden, yhdistystoimijoiden, yritysten ja kaupungin yhdessä järjestämä toiminta. Asukasyhdistysten toiminnan monipuolistaminen ja vahvistaminen yhteistyössä muiden yhdistysten kanssa.
- Yhdistystapahtumien ja teemallisten verkottumistilaisuuksien järjestäminen, järjestöjen yhteisten tiedotuskanavien luominen.
- Eri harrastajapiirejä ja kansalaisryhmiä yhteen kytkevien toimintamuotojen ja tapausten järjestäminen.

5) Rohkeat avaukset

Uusien asioiden, toimintamallien tai toimintatapojen kokeileminen edellyttää usein harjoittelua ja testaamista. KAKE-ohjelmassa tuetaan uudentyypisiä ja kokeilevia toimenpiteitä. KAKE-ohjelman pohjalta voidaan antaa alkusysäys alkuvaiheissaan oleville ideoille niiden jalostamiseksi toteuttamiskelpoisiksi hankkeiksi. Uusia ideoita ja ajatuksia kehitetään erikseen järjestettävissä tilaisuuksissa, joissa toimintaa tai palvelua kehitetään kansalaistoimijoiden kanssa hankkeeksi.

KAKE-ohjelman tiedotuksessa ja neuvonnassa kiinnitetään erityistä huomiota kokeiluhaluun tukevaan asenneilmastoon, rohkeuteen ja ennakkoluulottomuuteen. Uuden kokeiluun liittyy aina myös riskejä. Järjestöjen riskinkantokykyä parantaa hankkeiden toteuttaminen yhteistyössä muiden järjestöjen kanssa. Varsinkin sosiaalisten tukiverkostojen sekä yhteisöllisten palveluratkaisujen kehittämisessä tarvitaan uudenlaisia, rohkeita avauksia, jotka tukevat ihmisten työ- ja toimintakyvyn parantamista sekä työllistymistä.

4. Toteutus

4.1 Lähtökohtia

KAKE-ohjelma edustaa uudenlaista toimintatapaa. Valmista mallia sen toteutukseen ei ole olemassa, mutta Leader-toimintatapaa ja kokemuksia siitä voidaan jossain määrin hyödyntää. KAKE-ohjelman toteutuksessa yhteisöllisyyden ja osallisuuden painottaminen on olennaista. Avoin päätöksenteko, johon monet toimijat osallistuvat, lisää luottamusta sidosryhmien keskuudessa. Kun kansalaistoimijat voivat konkreettisesti vaikuttaa päätöksentekoon ja niiden perusteluihin, toimenpiteiden hyväksyttävyyttä lisääntyy ja toteuttamiskelpoisuus paranee.

KAKE-ohjelmassa on keskeistä matalan kynnyksen rahoituksen välittäminen kaupunkilaisten ja heidän yhdistystensä kehittämistoimintaan. Matala kynnyks tarkoittaa sitä, että ohjel-

ma on hankkeiden toteuttajille helposti lähestyttävä ja hallinnollisesti kevyempi kuin suoraan ELY-keskuksen kautta haettu hanke. Kaikissa tapauksissa hakijalta ei myöskään edellytä omarahoitusosuutta. Hankkeiden toteuttamiskynnyksen madaltaminen on tärkeää, jotta myös KAKE-ohjelman toteuttamisen kannalta merkitykselliset, mutta resursseiltaan pienemmät ja hanketoimintaa tuntemattomat toimijat pääsevät toimintaan mukaan.

Periaatteessa KAKE-rahoitusta voivat saada vain kansalaistoimijoiden omat ja heidän itsensä toteuttamat hankkeet. Kansalaistoimijoita ovat yhdistykset, järjestöt ja muut ns. kolmannen sektorin organisaatiot. Julkiset tai yksityiset organisaatiot voivat toimia näiden kansalaistoimijoiden kumppanina. Rahoitusta voidaan hakea myös yksityishenkilöiden muodostamien ryhmien tarpeisiin. Hakijan tulee kuitenkin olla järjestäytynyt kansalaistoimija, mutta ei välttämättä rekisteröity yhdistys tai järjestö. Toteutuksen tavoitteena on mahdollistaa Leader- ja KAKE-alueiden välinen toiminnallinen yhteistyö.

Toimintaa rahoitetaan Kestävää kasvua ja työtä 2014–2020 -rakennerahasto-ohjelmasta ja sen toimintalinjasta 5: Sosiaalinen osallisuus ja köyhyyden torjunta. Siksi KAKE-ohjelman toteuttamisessa on noudatettava rakennerahastohankkeiden ja Euroopan sosiaalirahaston (ESR) pelisääntöjä. Vaikka ne asettavat kansalaislähtöiselle lähestymistavalle rajoitteita, KAKE-ohjelman hallintomallin pitää mahdollistaa laaja-alaisesti yhteisöllisestä kehittämisestä kiinnostuneiden kansalaistoimijoiden hakeutuminen KAKE-toiminnan piiriin. Tarkoituksena ei myöskään ole luoda päällekkäistä hankerahoituskanavaa ESR toimintalinja 5 mukaisille hankkeille. Näin ollen hankkeita arvioitaessa huomioidaan myös, onko kansalaistoimijoiden hanke tarkoituksenmukaisempaa rahoittaa KAKE-hankkeen kautta minihankkeena vai suoraan ELY-keskuksen kautta haettuna omana ESR-hankkeenaan.

4.2 Kehittämisen koordinointi ja hallinnointi

KAKEn ytimenä on sateenvarjohanke, joka toteuttaa käsillä olevaa paikallisen kehittämisen toimintasuunnitelmaa. Tämän kokoavan sateenvarjon alla kansalaistoimijat toteuttavat hankkeitaan.

Joensuun kaupunki on sopiva taho hakemaan ja hallinnoimaan laajaa sateenvarjohanketta. Joensuun kaupungilla on laaja tuntemus, yhteydet ja yhteistyöverkostot kohdealueella toimiviin useisiin tahoihin. Kaupunki on varautunut tähän tehtävään sitoutumalla vaadittavaan omarahoitusosuuteen, mikä luo perustan kehittämistoiminnan käynnistymiselle. Toteutukseen ja hallintoon liittyvät yksityiskohdat tarkentuvat myöhemmin Joensuun kaupungin ja EU-rahoitusviranomaisten yhteistyönä.

Kansalaislähtöisyyden turvaamiseksi KAKE-ohjelman toteutusta ja seurantaan varten perustetaan kansalaistoimijalähtöisen kehittämisen toimikunta (KAKE-toimikunta). Toimijoilta pyydetään ehdotuksia toimikunnan jäseniksi. Siihen olisi perusteltua kuulua erityyppisten yhdistysten edustajia ja järjestöasioista vastaavia viranhaltijoita. Toimikunnan suunnittelu

koko on 11 jäsentä. Toimikausi on rajattu esimerkiksi kaksivuotiseksi. Toimikunnan nimitää kaupunginhallitus.

Toimikunnan alkuvaiheen keskeiset tehtävät ovat paikallisen kehittämisen suunnitelman tarkentaminen, toiminta- ja hallintotapojen määrittäminen ja varsinaisen toiminnan käynnistäminen. Myöhempiä tehtäviä ovat esimerkiksi ohjelman etenemisen seuraaminen ja lausuntojen antaminen hanke-esityksiin.

Toimikunnan keskeiset tehtävät ovat:

- paikallisen kehittämisen suunnitelman tarkentaminen
- toiminta- ja hallintotapojen määrittäminen
- toiminnan käynnistäminen
- rahoituksen suuntaaminen
- ohjelman etenemisen seuraaminen ja arviointi
- tiedon välittäminen KAKE-ohjelmasta
- järjestöjen, julkisen sektorin ja muiden toimijoiden välisen yhteistyön edistäminen
- lausuntojen antaminen hankehakemuksista niistä lopullisesti päättävälle taholle.

KAKE-ohjelmalle palkataan projektipäällikkö ja tarvittaessa muuta henkilökuntaa. Projektipäällikön keskeiset tehtävät ovat:

- neuvoo hankevalmistelussa ja -haussa
- aktivoi toimijoita hankehakuun ja yhteistyöhön
- tiedottaa KAKE-ohjelmasta
- hankehallinnon tehtävät
- toimii KAKE-toimikunnan sihteerinä
- valmistelee hankkeet toimikunnan käsiteltäviksi
- vastaanottaa hanke-esitykset.

4.3 KAKE-ohjelman valintakriteerit ja hakuprosessi

Hankerahoituksesta päätettäessä kiinnitetään huomiota siihen, että kansalaistoimijalähtöinen kehittämistoiminta perustuu Manner-Suomen rakennerahaston Kestävää kasvua ja työtä 2014–2020 -ohjelma-asiakirjan ESR-osion erityistavoitteisiin. Lisäksi hankkeen on toteutettava vähintään yhtä KAKE-ohjelmassa esitettyä kehittämisteemaa.

Hankkeiden valinnassa kiinnitetään huomiota erityisesti seuraaviin asioihin:

- Hankerahoituksen hakijoina ja hankkeiden toteuttajina ovat Joensuussa toimivat kansalaisjärjestöt, yhdistykset ja muut järjestäytyneet toimijat, jotka eivät ole rekisteröityneitä yhdistyksiä tai järjestöjä.

- Hanke toteutetaan Joensuun kantakaupungin alueella ja toimenpiteet kohdistuvat alueen asukkaisiin.
- Hanke on toteuttamiskelpoinen esitetyillä resursseilla.
- Tavoitteet ovat saavutettavissa.
- Hakija kykenee toteuttamaan esitetyn hankkeen.
- Hankkeella on vaikuttavuutta myös sen päättymisen jälkeen.
- Hanke kehittää uudenlaista toimintaa, yhteistyömalleja tai toimeentuloa.
- Kehittämistyö on omaehtoista, alhaalta ylöspäin -periaatteen mukaista toimintaa.
- Hanke edistää kansalaistoimijoiden verkostoitumista ja yhteistyötä.
- Hanke edistää paikallista aktiivisuutta ja lisää yhteisöllisyyttä.
- Hanke on tasa-arvoa edistävä (ikä, sukupuoli, lapset, nuoret, maahanmuuttajat, vammaiset, työttömät, syrjäytyneet).

Kansalaistoimijoita tiedotetaan KAKE-ohjelman rahoitusmahdollisuuksista, heitä aktivoidaan hankesuunnitteluun sekä opastetaan hankeasiakirjojen ja -suunnittelun valmistelussa. Päätöksenteossa kiinnitetään huomiota siihen, miten hankkeissa esitetyt toimenpiteet edistävät KAKE-ohjelmalle asetettuja tavoitteita. Myönteisen rahoituspäätöksen saaneen hankkeen toteutusta ohjataan ja neuvotaan koko sen toteutusajan. Hankkeen päätyttyä se arvioidaan. (kuva 8)

Kuva 8. Hanke- ja päätöksentekoprosessin kuvaus

